

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИНИКНЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ПІДРОЗІЛІВ ПО БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

ДМИТРИЄВ Анатолій Анатолійович - начальник Головного управління Національної поліції України в Харківській області

В статті розглядаються питання виникнення, становлення та розвитку оперативно-розшукових підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю на українських землях, аналізується правова база, регламентуюча їх діяльність та завдання оперативно-розшукових підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю.

Ключові слова: оперативно-розшукові підрозділи, організована злочинність, кримінальний розшук, поліція, законодавство.

Організована злочинність – це форма злочинності, для якої характерні стійка злочинна діяльність, здійснювана злочинними організаціями (організованими групами, бандами, злочинними угрупованнями й іншими незаконними формуваннями), яка має матеріальну і фінансову базу і зв'язки з державними структурами, заснованими на корупційних механізмах[1].

Організована злочинність є вкрай складним явищем, внаслідок чого існує багато різних підходів до фіксації її основних змістовних елементів в нормативних та доктринальних визначеннях [2] та пошуку і розроблення прийомів і засобів протидії їй.

Упродовж багатьох віків основну роль у боротьбі з організованою злочинністю виконували підрозділи кримінальної поліції, незалежно від того, як вони називались, кому підпорядковувались та який характер мала злочинність.

У перших державних утвореннях східних слов'ян (VI-VIII ст.), а потім у Київській

державі (IX-XII ст.) охорона правопорядку, захист прав та інтересів феодалів здійснювалися головним чином за допомогою княжої дружини і війська великих феодалів, що виконували у разі необхідності також і поліцейські функції.

Кримінальний розшук як певного роду діяльність існувала на Русі споконвічно. Перші письмові свідоцтва про особливості розшукової діяльності як форми боротьби зі злочинністю зустрічаються ще в стародавньому джерелі права – «Руській правді», яка переважно була збіркою кримінально-процесуальних норм. «Руська правда», по суті, розглядає три стадії процесу – «заклич», «зведення» і «гоніння сліду».

«Заклич» був оголошенням потерпілого про вчинений злочин, частіше всього про пропажу речі, і проводився в людному місці, на «торгу». Якщо пропаша виявлялася після закінчення трьох днів з моменту «заклича», той, у кого вона знаходилася, вважався «татем» – злодієм.

При «зведенні» власник разом із добросовісним набувачем повинен був відшукати третю особу, у якої добросовісний набувач придбав розшукувану річ. Якщо і третя особа доводила добросовісне придбання, всі троє повинні були вести подальший розшук особи, у якої була придбана річ. Таким чином, у цій формі розшуку брав участь сам потерпілий, а також особи, на яких лягла підозра, з метою відвести від себе цю підозру. «Зведення» з участю потерпілого обмежувалося межами общини. Як правило,

зведення було розшуковою діяльністю відносно злочинів проти власності.

«Гоніння сліду» – це розшук особи, що вчинила злочин, по залишених нею слідах. У ст. 77 Простанної правди були встановлені певні правила «гоніння сліду». Так, якщо слід втрачався на великій дорозі або в степу, пошук злочинця припинявся. Якщо ж сліди приводили в яку-небудь общину, то на неї покладався обов'язок відшукати злочинця і видати його або продовжувати пошук злочинця за межами своєї общини. У разі невиконання цих вимог община зобов'язана виплатити так звану «дику виру», тобто штраф, що накладався на всю общину [3].

Таким чином, у Давньоруській державі розшук по кримінальних злочинах проводився, як це видно з «Російської правди», без будь-якої участі спеціальних органів держави: самим потерпілим, особами, на яких лягла підозра, членами общини.

Згодом, у міру зміцнення держави, її владних структур, функції протидії злочинності поступово почали переходити до спеціально уповноважених осіб. Спочатку це були представники центральної влади на місцях. Ці особи виконували розшуково-каральні функції одночасно з іншими функціями адміністративної і судової влади на місцях. Уперше спеціальні посадовці, що здійснювали охоронну та поліцейську (у нашому розумінні) діяльність, почали з'являтися в староруській державі в XV-XVI ст. За тих часів цих осіб називали «обищниками» і вони також були представниками центральної влади [4].

За царювання Івана IV (1533-1584) переслідування політичних супротивників та кримінальних злочинців велося з особливою жорстокістю, що здобуло йому прізвисько Грізний. У цей період створюється особливий унікальний розшуковий орган розшуку – опричне військо, яке формується за принципом особистої відданості царю. Головним засобом політичного та карного розшуку цього періоду були доноси та катування[5].

У пізніші роки, а саме в 17 столітті, для стабілізації внутрішньополітичної обстановки, у т.ч. на українських землях, що вхо-

дили до складу Московського царства, було потрібне посилення центральної влади, що не могло відбутися без створення системи політичного контролю за діяльністю провінційних органів управління. У зв'язку з цим у 1650 році Олексій Михайлович, Московський цар, заснував Наказ таємних справ. Так почалося виділення політичного розшуку в спеціалізований підрозділ центрального державного апарату[6].

У середині XVI ст. виник Розбійний наказ, який, водночас із розслідуванням загальнокримінальних злочинів, здійснював функції політичної поліції. Він видав розшуком і судом відносно розбійників. Розбійному наказу були підпорядковані місцеві органи губернського та земського управління, які здійснювали судово-поліцейські функції[7].

На початку 1718 р. для розслідування справи про зраду царевича Олексія Петровича і його прихильників Петро I заснував Канцелярію таємних справ. Він розглядав її як тимчасову слідчу комісію, але обставини склалися так, що Таємна канцелярія поступово перетворилася в постійну установу, аналогічну Преображенському наказу. Таємна канцелярія була ліквідована указом Катерини I від 28 травня 1726 року, нею ж була заснована Верховна таємна рада, і Преображенський наказ, перейменований на Преображенську канцелярію, також потрапив під її контроль, а частина політичних справ почала надходити у Сенат. Розшукові справи розподілялися за ступенем важливості – найбільш значні надходили до Верховної таємної ради.

Цариця Анна Іоаннівна (1730-1740) зайнялася реорганізацією політичного розшуку, створивши Канцелярію таємних розшукових справ, яка одержала виняткову монополію у веденні кримінального та політичного розшуку на всій території Росії, при цьому підпорядкувавши її собі, без права втручання будь-якої вищої установи імперії в її діяльність.

Петро III (1761-1762) через два місяці після сходження на престол іменним Манифестом у 1762 році ліквідував Канцелярію таємних розшукових справ і заснував при Сенаті Таємну експедицію, фактично про-

сто перейменувавши її. Катерина II (1762-1795) «замаскувала» Таємну експедицію назвою «Сенат». Генерал-прокурор Сената А.А. Вяземський мав право нікому не доповідати про діяльність Таємної експедиції, окрім імператриці, і навіть, у випадку необхідності, знищувати документи по деяких справах [8].

Секретних агентів розшук у XVIII в. ще не мав, а їх попередники – лазутчики займалися головним чином підслуховуванням. У політичний розшук Катерина II внесла два дуже важливі нововведення: організацію перлюстрації листування підозрюваних осіб та заслання лазутчиків у місця скупчення людей для підслуховування розмов.

Таємна експедиція була демонстративно розформована Олександром I (1801-1825) у 1801 році. Всі її функції імператор передав органам місцевої влади. Але 8 вересня 1802 року ним було утворено Міністерство внутрішніх справ, яке централізовано відало політичним і кримінальним розшуком і цензурою. Водночас при столичному губернаторі була створена Таємна поліцейська експедиція, що також здійснювала політичний розшук. 5 вересня 1805 р. імператор утворив Комітет вищої поліції, а 13 січня 1807 р. був створений Комітет охорони громадської безпеки [9].

У 1810 р. Олександр I заснував Міністерство поліції, що мало у своєму складі три Департаменти: виконавчої поліції, господарської поліції та медичної поліції, а також дві канцелярії: загальну і особливу. Особлива канцелярія займалася здійсненням політичного розшуку на всій території Російської імперії. У 1819р. Міністерство поліції було ліквідовано, і всі його функції повернулися до Міністерства внутрішніх справ. За період царювання Олександра I методи роботи політичного розшуку суттєво змінилися; при ньому з'явилися таємні поліцейські агенти, їх було небагато, але вони внесли свій вклад у справу розкриття політичних і кримінальних злочинів.

Боротьба з революцією усередині Росії і за її межами в часи Миколи I (1825-1855) посіла основне місце у всій діяльності царського уряду. Для боротьби з революцією

і взагалі з усім прогресивним у суспільному житті країни була відроджена політична поліція. Особливим царським указом від 3 липня 1826 року було створене Третє відділення імператорської канцелярії, до компетенції якого було віднесено: 1) всі розпорядження і відомості по всіх випадках вищої поліції; 2) відомості про кількість існуючих у державі різних сект і розколів; 3) відомості про фальшиві асигнації, монети, штемпелі, документи тощо; 4) докладні відомості про всіх людей, що перебувають під наглядом поліції; 5) висилка і розміщення людей підозрілих та шкідливих; 6) завідування, наглядове і господарське всіх місць утримання, в яких перебувають державні злочинці; 7) всі ухвали і розпорядження про іноземців, що проживають у Росії, прибувають у межі держави і вибувають з неї [10].

28 квітня 1827 року було утворено Корпус жандармів, метою якого царем було визначено створення в центрі і на місцях чіткої системи жандармських органів, що виконували обов'язки наглядової, кінної міської і військової поліції.

Діяльність Третього відділення в другій чверті XIX ст. розвивалася за двома основними напрямками. Першим з них було здійснення організаційних та практичних заходів у галузі політичного розшуку, друге – загального контролю і нагляду за державним апаратом управління.

У зв'язку зі зростанням в другій половині XIX сторіччя злочинності на території Російської імперії, викликаного соціально-політичними конфліктами, урбанізацією, розвитком промисловості, збідненням населення, царський уряд постійно намагався запровадити нові поліцейські структури.

У 1880 році в Петербурзі і Москві та в ряді інших міст (Київ, Харків, Одеса) починають діяти спеціалізовані оперативні підрозділи – Відділення по охороні порядку і громадської безпеки, що називалися в просторіччі охоронними відділеннями, або охоранками. Головним завданням охоронних відділень був політичний та карний розшук, тобто виявлення і нагляд за революційними організаціями (партіями, групами), які вважались злочинними організаціями також за окремими революціонера-

ми-терористами, з передачею всіх отриманих відомостей у жандармські управління для обшуків, арештів і дізнань.

Як свідчать численні праці вітчизняних і зарубіжних учених, також статистичні дані, що збереглися в архівних документах, у Російській імперії другої половини XIX- початку XX вв. спостерігався процес невинного зростання кримінальної злочинності[11]. За числом зареєстрованих злочинів Росія в даний період часу займала одне з перших місць у світі. Тенденція до особливо значного збільшення кількості злочин стала виявлятися наприкінці 50-х – початку 60-х рр. XIX ст., коли країна вступила в стадію капіталістичного розвитку. Масштаби і темпи зростання злочинності відповідно сприяли породженню різних її організованих форм, вона все більше набувала професійного характеру.

Цілоком природньо, що вказаний високий рівень кримінальної злочинності і його постійне зростання значною мірою негативно впливали на загальний стан дотримання встановленого в державі правопорядку, завдавали відчутної матеріальної, моральної та фізичної шкоди всьому суспільству. Проте, незважаючи на тривожну криміногенну обстановку, адекватних сил і засобів протидії зростанню злочинності в досліджуваній період часу в Російській імперії, куди входили і території сучасної України, не існувало. Тому, як і раніше, основне завдання боротьби із злочинністю продовжували виконувати лише підрозділи поліції і судово-слідчі органи. Спеціалізованих апаратів, оснащених силами, засобами, методиками боротьби з різними видами злочинів, не існувало. Розшукова діяльність у ті роки покладалася лише на органи дізнання, а також судових слідчих при окружних судах і судових палатах. Спеціального підрозділу для здійснення такої діяльності передбачено не було.

Практика правоохоронної діяльності настійно вимагала невідкладної реорганізації поліцейського апарату з метою посилення і спеціалізації сил по боротьбі з конкретними видами правопорушень. Тому згідно з розпорядженням київського губернатора від 14 червня 1880 року № 2754 при київ-

ській поліції була знову утворена розшукова частина[12].

Докладний порядок дій розшукової поліції в той період часу визначався рядом відомчих нормативних актів місцевого поліцейського. Перед київською розшуковою поліцією ставилися наступні основні задачі:

- вживання заходів по запобіганню в Києві вбивств, грабежів, крадіжок, підпалів і інших злочинів;
- збір відомостей і перевірка доносів;
- розшук господарів знайдених або втрачених ними речей; розшук викраденого і викрадачів; розшук осіб, що ухиляються від явки до виконання військової повинності, дезертирів; подружжя, що ухиляється від сумісного життя; дітей, що ховаються від своїх батьків;
- нагляд за шулерами і взагалі особами, що ведуть крупну і азартну гру; збір відомостей про людей, що підлягають опіці за їх марнотратство;
- нагляд за особами, що перебувають під наглядом поліції; розшук у справах політичного характеру тощо[13].

Розшукова частина згідно з регламентуючими документами тісно взаємодіяла із загальною поліцією в питаннях проведення обшуків, арештів та інших спеціальних заходів, що вимагають збільшення числа учасників. Про всі події, що трапилися в місті, негайно повідомлялося начальнику розшукової частини. Від нього залежав напрям роботи працівників розшуку за отриманими даними.

Робота по становленню і вдосконаленню київської розшукової поліції велася постійно. Були заведені спеціальні обліки підозрюваних у здійсненні злочинів, осуджених злочинців, осіб без певного роду занять і т.д. Напрацьовувалася база агентурної мережі. Підвищувалася професійна майстерність співробітників. У першому році діяльності їх україн обмеженим складом було розкрито 52 тяжких злочинів, більшість з яких – грабежі, крадіжки, шахрайства.

Не дивлячись на окремі прорахунки і недоліки, досвід діяльності київської розшукової частини зробив певний позитивний вплив на подальший розвиток служ-

би розшуку поліції Російської імперії. Починаючи з 80-х років XIX ст., розшукові відділення були створені у великих містах Російської імперії (Москві, Варшаві, Ризі, Одесі тощо). Але єдиної вертикальної системи управління цією спеціалізованою поліцейською службою не існувало, що позначалося негативно на їх роботі[14].

Прийнятим 6 липня 1908 року Законом «Про організацію розшукової частини» в містах і повітах імперії при поліцейських управліннях створювалися розшукові відділення. В питанні утворення нових поліцейських органів законодавець часто йшов вслід за практикою, що складалася, і нормативні акти, що створили нові структури, узагальнювали і конкретизували досвід, що вже був. Оскільки розшукові відділення діяли в столицях і найкрупніших містах уже в 80-х роках XIX ст. (в Україні на той час вони функціонували в Києві, Одесі і Харкові), то до 1908 року вже накопичили солідний досвід[15].

Найбільшу складність у питаннях організації, становлення і функціонування служби розшуку в Російській імперії представляла проблема своєчасного забезпечення її діяльності законодавчою і нормативною базою. Складність вирішення даної проблеми полягала в тому, що закони про поліцію в царській Росії протягом всієї її історії взагалі жодного разу не були приведені в єдину систему. Діяльність розшукових відділень, їх структура і функції регламентувалася «Загальною установою губернською»[16], «Статутом кримінального судочинства»[17], «Статутом про попередження і припинення злочинів»[18], «Загальним статутом розрахунковим»[19] і низкою відомчих актів Міністерства внутрішніх справ. Видання різного роду збірок «узаконень» не тільки не вирішувало цієї проблеми, але лише усилювало її гостроту. В них механічно об'єднувалися документи, які несли на собі відбиток самих різних періодів історії – адміністративних реформ Катерини II, Павла I і Олександра I, буржуазних реформ суду і адміністративного управління 60-х рр., і контр реформ 80-х рр.

Видані законодавчі акти не мали характеру спадкоємності, а будувалися на різних

принципах не тільки за своєю управлінською орієнтацією, але і за формою виразу цих принципів. Одні з них мали надмірно моралізаторський характер повчань, інші переважалися дрібною правовою регламентованістю.

Окремі сторони поліцейської діяльності з питань боротьби зі злочинністю взагалі не регулювалися законом. До таких до проведення реформ 60-х рр. XIX ст. належала і розшукова діяльність.

Довгожданий і дуже важливий Закон «Про організацію розшукової частини» набув чинності тільки 6 липня 1908 року. А в березні 1908 року в Департаменті поліції було створено нове утворення – 8 діловодство. До його завдань входило складання документів по організації діяльності розшукових відділень; створення центрального реєстраційного бюро; забезпечення зв'язку із західноєвропейськими поліціями і фірмами, що виготовляють апаратуру для російських розшукових відділень тощо[20]. Даний закон вперше в історії Росії вивів у загальнодержавне правове поле функціонуючі раніше у ряді регіонів країни поліцейські служби розшуку і надав правову базу для створення нових підрозділів у багатьох інших містах і повітах імперії. Залежно від величини обслугованої території і кількості населення розшукові відділення були підрозділені на чотири розряди, що зумовлювало їх штат і рівень грошового забезпечення. Кожне розшукове відділення складалося із столів особистого затримання, розшуків, нагляду, а також довідкового реєстраційного бюро, яке було головною частиною внутрішньої організації розшукового відділення. Воно займалося реєстрацією злочинців, систематизацією всіх відомостей про них, встановленням особи злочинців, видачею довідок про судимість і розшуком осіб, що переховувалися. Робота співробітників розшукових відділень будувалася за принципом спеціалізації (лінійним принципом).

До найбільш прогресивних і вкрай корисних новацій закону слід віднести положення про відкриття шкіл для проходження попередньої підготовки осіб, що призначаються для роботи в кримінальному

розшуку, а також спроби поліпшення розшукової справи, заснувавши його на принципах, використовуваних у Західній Європі.

Жовтнева революція 1917 року знищила в Росії буржуазно-поміщицьку державну машину і зруйнувала старий державний апарат – поліцейський, чиновницький, судовий, військовий. Для боротьби з різного роду кримінальними проявами в країні створювалися спеціальні органи, завданням яких було проведення карально-репресивних заходів. В апаратах карного розшуку, як і в органах ВЧК, з певного часу стала проводитися розвідувальна робота, яка за своїм характером нічим не відрізнялася від діяльності військової розвідки.

Весь процес становлення розшукової діяльності у сфері боротьби зі злочинністю пов'язаний з виникненням і розвитком радянської міліції. Перебудова, вдосконалення і зміцнення робітничо-селянської міліції на різних етапах розвитку держави ускладнювалася тим, що міліцію постійно залучали до карально-репресивних заходів у часи індустріалізації, колективізації, голодомору, репресій 30-х років ХХ століття.

Апарати, які займаються оперативно-розшуковою діяльністю, почали створюватися місцевими Радами спочатку в Петрограді та Москві, а потім у Петроградській, Московській та інших губерніях. З самого початку в губернських відділах карного розшуку виділялися групи людей, які проводили негласну оперативну роботу.

Першим нормативним актом, який передбачав єдину систему органів карного розшуку як у центрі, так і на місцях, і в їх складі оперативних апаратів, стало «Положення про карний розшук», прийняте колегією НКВС РРФСР 5 жовтня 1918 року.

Апарати карного розшуку, як підкреслювалося в цьому нормативному акті, створюються «для охорони революційного порядку шляхом негласного розслідування злочинів кримінального характеру та боротьби з бандитизмом». У положенні, а потім у листі всім місцевим апаратам карного розшуку були сформульовані найважливіші принципи негласної роботи: попередження кримінальних злочинів здійснюється

шляхом застосування негласної внутрішньої агентури і зовнішнього спостереження для проведення негласної роботи виділяються спеціальні суми і встановлюється порядок їх витрачення; для здійснення зовнішнього спостереження і внутрішнього інформування в кожному апараті заснуються штати як постійних, так і залучених секретних співробітників[21].

Велике значення для організації оперативно-розшукової роботи мала «Інструкція про карний розшук», розроблена Центрознарядом у кінці 1919 року. У ній поряд з іншими завданнями вказувалося і на застосування негласних засобів у боротьбі зі злочинністю.

З метою посилення боротьби з кримінальною злочинністю наказом НКВС УРСР від 10 квітня 1922 року карний розшук був виділений у самостійне управління з безпосереднім підпорядкуванням Народному комісаріату внутрішніх справ. У його складі як самостійний підрозділ була виділена секретна частина, очолювана завідувачем агентурою. З цього періоду почався новий етап у протидії організованій злочинності.

У зміцненні роботи оперативних підрозділів важливе значення мало утворення 10 червня 1934 року загальносоюзного Народного комісаріату внутрішніх справ і в його складі загальносоюзних органів для керівництва міліцією та карним розшуком. Створення загальносоюзних органів зіграло серйозну у справі зміцнення і поліпшення організаційної структури та діяльності місцевих апаратів карного розшуку. У централізації секретної роботи на території всієї країни велике значення мали циркуляри НКВС СРСР № 102 і № 103 від 15 червня 1935 року. Відповідно до циркулярів на міліцію і апарати карного розшуку покладалося оперативне обслуговування роздрібно-торгівельної мережі, ринків, складів та інших об'єктів. Наказом НКВД СРСР - № 00118 від 16 березня 1937 року були створені апарати боротьби з розкраданням соціалістичної власності (БРСВ). Їх завдання полягало в оперативно-інформаційному висвітленні системи торгівлі, споживчої і промислової кооперації, заготівельних органів, ощадкас, виявлення і розкриття ха-

барництва, фальшивомонетництва і спекуляції.

Відзначаючи позитивні моменти в діяльності апарату карного розшуку та в його складі секретних частин в 30-і роки, не можна промовчати про грубі і постійні випадки порушення законності, що мали місце на всій території Радянського Союзу.

У квітні 1941 року в Головному управлінні міліції НКВС СРСР створений ще один оперативний відділ по боротьбі з бандитизмом. Далі органи політичного і кримінального розшуку неодноразово міняли свої назви, об'єднувалися і відокремлювалися, передавали один одному підрозділи, але це були більше політичні рішення, залежні від перших осіб держави, а не об'єктивна необхідність. Проте є помітною чітка тенденція на більш вузьку спеціалізацію і дроблення оперативно-розшукових органів, що позитивно впливало на розробку тактики і методики рішення різних специфічних задач ОРД, але не завжди підвищувало ефективність, оскільки створювало дублювання функцій і, як наслідок, певну дезорганізацію[22]. В сесія Верховної Ради СРСР прийняла Закон про перетворення Ради Народних Комісарів СРСР у Раду Міністрів СРСР, а народних комісаріатів – у міністерства, у зв'язку з чим НКВС СРСР перетворився в Міністерство внутрішніх справ (МВС) СРСР. 13 березня 1954 року відбувається остаточне розділення політичного і кримінального розшуків: Указом Президії Верховної Ради СРСР утворений Комітет державної безпеки (КДБ) при Раді Міністрів СРСР.

У цей час відбувається створення механізму по контролю за оперативно – розшуковою діяльністю. Так 24 травня 1955 року Президія Верховної Ради СРСР прийняла Указ, яким затверджено нове положення «Про прокурорський нагляд СРСР», що значно розширював права прокуратури по нагляду за органами державної безпеки та внутрішніх справ.

У ХХІ столітті досліджувані оперативні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю кілька разів реформувались та змінювали назву: 7 управління, управління

кримінального пошуку, Департамент кримінального пошуку, Департамент розвідально-пошукової діяльності, Департамент оперативної служби МВС України, Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю.

У процесі реформування органів внутрішніх справ України, у складі кримінальної поліції Національної поліції України створені Управління карного розшуку та Управління захисту економіки, на які покладені завдання боротьби з організованою злочинністю і із діяльності яких починається новітня історія протидії злочинності в Україні.

Література

1. Организованная преступность. Большой юридический словарь под ред. проф. А.Я. Сухарева. М. 2007. VI. 858 стр.
2. Klaus von Lampe. Definiotis of organizen crime (англ.) Более 100 определенных понятий «организованная преступность», собранных Клаусом фон Лампе. Проверено 28 июня 2008 года. Ru.wikipedia.org. wiki/Организованная преступность.
3. Памятники русского права. М. : Госюриздат, Вып. VIII. 1961.- 667 с.
4. Полиция и милиция России: страницы истории.-М.:Наука, 1995.-317 с.
5. Основы оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: учеб./ под ред. Ю.А. Агафонова, Ю.Ф. Кваши.- Краснодар. ун-т МВД России, 2007.- 305 с.
6. История полиции дореволюционной России// Сборник документов и материалов по истории государства и права/ Учебное пособие.- М., 1981.- 94 с.
7. Ерошкин Н.П. История государственных учреждений дореволюционной России. 2-е издание, М.: Высшая школа, 1968. – 368 с.
8. Сизиков М.И. История полиции России (1718-1917 г.г.): Становление и развитие общей регулярной полиции в России XVIII века. – М.: А.П.О., 1992.
9. История полиции дореволюционной России // Сборник документе® и материалов по истории государства и права / Учебное пособие. – М., 1981. – 94 с.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються питання виникнення, становлення та розвитку оперативно-розшукових підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю на українських землях, аналізується правова база, регламентуюча їх діяльність та завдання, які виконували оперативно-розшукові підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю.

10. Каральний апарат самодержавства в Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.: Монографія. Харків: Консум. 2001. – 288 с.

11. Шелкопляс В.А.. Полицейская реформа в России в 60-х годах ХІХ века. Минск: Минская вішая школа МВД СССР, 1981.-47

12. Список чинов сыскной части Киевской городской // ГА, Ф. 237, Оп. 3Д, 46 а.

13. Дело об образовании в г. Киеве сыскной полиции// ЦГИА Украины. Ф. 442, Оп. 518, Д. 115.

14. Селиванов Н. Судебно-полицейский розыск у нас и во Франции. Юридический вестник, издание Московского юридического общества. Февраль, 1884.

15. Полиция и милиция России: страницы истории. – М.: Наука, 1995. – 317 с.

SUMMARY

The article deals the questions of occurrence, formation and development operatively-search divisions on combating with organized crime in the Ukrainian lands, analyzed legal base, regulating their activities and tasks operatively-search divisions on combating with organized.

16. Свод законов Российской империи, 2-е изд. Под редакцией А.А. Добровольского, СПб, 1913, Т.2

17. Свод законов Российской империи, 2-е изд. Под редакцией А.А. Добровольского, СПб, т.16, ч.1.

18. Свод законов Российской империи, 2-е изд. Под редакцией А.А. Добровольского, СПб, т.14.

19. Свод законов Российской империи, 2-е изд. Под редакцией А.А. Добровольского, СПб, т.8, ч. 2.

20. Шумилов А.Ю. Краткая сыскная энциклопедия. М., 2000.

21. Полиция и милиция России: страницы истории. – М.: Наука, 1995. – 317 с.

22. Г.К. Синілов, В.Г. Соколов, Р.К. Безруких, В.М. Колдаев. М. : Основы зовнішнього спостереження. – вид. ВНДІ МВС СРСР, 1974, 192 с.